

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничий факультет
Кафедра біології та методики її викладання

Дипломна робота (проект)
магістра
з теми **ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ В УМОВАХ
СУЧАСНОЇ ШКОЛИ**

Виконав(ла): студент (ка) II курсу, групи Біол1-
М19z

Спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та
здоров'я людини)

Походонько Уляна Антонівна

прізвище та ім'я і по батькові)

Керівник Козак М.І. кандидат біологічних наук,
доцент

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, учене
звання)

Рецензент: Казанішена Н.В. кандидат
педагогічних наук, доцент

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, учене
звання)

2020 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	1
ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ.....	5
1.1. Рівні готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів.....	5
1.2. Педагогічні умови формування готовності майбутнього педагога сучасної школи до організації самостійної роботи учнів.....	18
РОЗДІЛ 2 МАТЕРІАЛ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	34
2.1. Методи досліджень.....	34
2.2. Інструкція з техніки безпеки при проведенні польових досліджень.....	36
2.3. Інструкція з виходу на маршрут та повернення з маршруту.....	38
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ.....	39
3.1. Формування готовності майбутнього педагога сучасної школи до педагогічної діяльності.....	39
3.2. Структура готовності майбутнього педагога сучасної школи до організації самостійної роботи учнів.....	59
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЕГ – експериментальна група

ЗВО – заклад вищої освіти (згідно з Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII)

ЗП(ПТ)О – заклад професійної (професійно-технічної) освіти (згідно з Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII)

КГ – контрольна група

П(ПТ)О – професійна (професійно-технічна) освіта (згідно з Законом «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145-VIII)

ПТНЗ – професійно-технічний навчальний заклад (згідно з Законом України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-XII)

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах інноваційних змін економічної та соціальної сфер України актуалізується проблема трансформаційних зрушень освітньої парадигми, що має ґрунтуватися на засадах поваги до людини, розвитку її індивідуальних здібностей, збагачення особистісного і професійного потенціалу. Особистість, яка саморозвивається з урахуванням власної освітньої траєкторії та становить цінність людського потенціалу держави, має стати суб'єктом сучасної професійної (професійно-технічної) освіти. Її пріоритетом є підготовка ініціативних, конкурентоспроможних та соціально адаптованих майбутніх кваліфікованих робітників, здатних до професійного саморозвитку, спроможних удосконалювати власну діяльність відповідно до потреб держави і громади, опановувати інновації, самостійно здобувати знання і використовувати їх у професійній діяльності. Ця проблема зумовлює необхідність раціональної організації самостійної роботи в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) на основі використання спектру методів, технологій, навчально-методичних ресурсів. Зрослі вимоги до якісної підготовки кваліфікованих робітників відповідно до потреб ринку праці з урахуванням особистісних і професійних якостей майбутнього фахівця визначають пріоритети діяльності педагога професійної школи в умовах трансформаційних зрушень у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. Відповідно постає необхідність у підготовці педагогів професійної школи, які спрямовані на створення сучасного освітнього середовища, розвиток потенційних можливостей кожного учня ЗП(ПТ)О шляхом активізації самостійної пізнавальної, дослідницької, практичної діяльності.

Положення щодо підготовки майбутніх педагогів професійної школи знайшли відображення у законодавчих та нормативно-правових документах України, зокрема: законах України «Про професійно-технічну освіту» (1998 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.), Державному стандарті професійно-технічної освіти

(2002 р.), Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір (2004 р.), Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні (2004 р.), Концепції Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011 – 2015 роки (2010 р.), галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.).

Актуальність дослідженої проблеми та необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – «Формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів».

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх педагогів професійної школи.

Предмет дослідження: зміст, форми і методи формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О.

Мета дослідження полягає у розробленні та експериментальній перевірці моделі формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети визначено **основні завдання дослідження:**

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О.

2. Обґрунтувати структуру готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О.

3. Визначити й обґрунтувати педагогічні умови формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес закладів вищої педагогічної

освіти методичних рекомендацій «Організація самостійної роботи учнів професійно-технічних навчальних закладів» для викладачів професійно-педагогічних коледжів та індустріально-педагогічних технікумів України, педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, для студентів, що навчаються за спеціальністю 014 Біологія; спецкурсу «Організація самостійної роботи» для підготовки та підвищення кваліфікації педагогів професійної школи.

Структура й обсяг роботи. Робота складається з, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (усього 82 найменування, з 31 них 13 – іноземною мовою), 18 додатків на 93 сторінках. Загальний обсяг роботи складає 313 сторінок, основний зміст викладено на 173 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 7 рисунків.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів наукового пошуку з проблеми формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О дозволило зробити наступні висновки.

Теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми дослідження засвідчив, що готовність майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О є складовою загальної готовності майбутнього педагога професійної школи до педагогічної діяльності. На основі аналізу сучасної філософської, психолого-педагогічної літератури було уточнено зміст основних понять дослідження: «готовність», «формування готовності», «самостійна робота», «організація самостійної роботи учнів», сформульовано авторську дефініцію формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи ЗП(ПТ)О як складного процесу професійної підготовки, під час якого відбувається оволодіння знаннями, навичками та вміннями проектувати, планувати та ефективно організовувати самостійну роботу учнів, що характеризується вмотивованим, ціннісним ставленням до педагогічної діяльності, а також здатністю до критично-аналітичної рефлексії власної діяльності.

Обґрунтовано структуру готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О, компонентами якої є: мотиваційний, когнітивний, праксеологічний, рефлексивний. Відповідно до визначених компонентів зазначеної готовності схарактеризовано критерії та показники: мотиваційно-орієнтаційний (наявність інтересу до педагогічної діяльності, потреби в уміннях та навичках організації самостійної роботи; характер мотивації до професійного саморозвитку), інформаційно-змістовий (загальнотеоретичні знання про суть і специфіку самостійної роботи ЗП(ПТ)О), її види та ознаки; знання форм, засобів і методів організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О), операційно-діяльнісний (уміння і навички організації самостійної роботи у структурі власної професійної діяльності; сформованість

комунікативних та організаторських здібностей), оцінно-рефлексивний (здатність до прогнозування й адекватної оцінки своєї підготовленості до організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О) та її результату, сформованість рефлексивної позиції; реалізація потреб майбутнього педагога професійної школи у саморозвитку під час організації самостійної роботи учнів ЗП(ПТ)О). На основі обґрунтованих критеріїв і показників було визначено рівні цієї готовності: високий, середній, низький.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базарницька І. Завдання для перевірки знань / Базарницька І., Сапун Г. - К.: Початкова школа, №5. – 64с.
2. Багнюк А. Л., Стародубець В. О. Філософія. Ч. 2. Онтологія. Гносеологія. Соціальна філософія. Тернопіль : Стародубець, 2005. 412 с.
3. Бакіров В. С. Світові тенденції розвитку університетської освіти. Соціологічні дослідження : зб. наук. пр. Луганськ: 2009. № 8. С. 9–15.
4. Балютіна К. Формування у молодших школярів самооцінних суджень за допомогою діаграм / Балютіна К.- К.: Початкова школа, 2007, №7. – 64с.
5. Губанова Т. О. Європеїзація вищої освіти в Україні: сучасний стан та перспективи. Адміністративне право і процес. № 4(18). 2016. С. 73–80.
6. Губерський Л. В., Андрущенко В. П. Філософія як теорія та методологія розвитку освіти. Київ: МП Леся, 2008. 514 с.
7. Дідора М.І. Умови формування самостійності молодших школярів / Дідора М., Т. Ковальчук, Стельмах В. // Початкова школа. – 1989. - №3. – С. 15 – 16.
8. Дубасенюк О. А. Формування методологічної культури молодого дослідника у процесі його наукового становлення у сфері педагогіки. Професійна освіта педагога і психологія. Ченстохова ; Київ, 2009. Вип. XI. С. 67–74.
9. Дужа-Задорожна М. Система вищої освіти ФРН в контексті Болонського процесу. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2009. Вип. 25. Ч. 3. С. 289–297
10. Жовнич О. В. Дидактичні переваги і новітні тенденції застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі. Молодь і ринок : щомісячний наук.-пед. журнал. 2016. № 7. С. 150–155.
11. Жук Ю. О. Комп'ютерно орієнтовані засоби навчальної діяльності: Проблеми створення та впровадження. Інформатика (Шкільний світ). 2004. № 31–32. С. 43–46.

12. Завалевський Ю. І. Конкурентоспроможність викладача як результат його професійної компетентності. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. 2016. № 2. С. 195–199.
13. Загвязинский В. И., Атаханов Р. А. Методология и методы психолого-педагогического исследования. Москва, 2001. 208 с.
14. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (Редакція станом на 27.07.2017). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
15. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. \
16. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
17. Есипов Б.П. Самостоятельная работа на уроках / М.: Просвещение, 1961. – 240с.
18. Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Есипов Б.П., - М.: Учпедгиз, 1961. – 239 с.
19. Іванова Г.Ж. Олімпіадні завдання з основних дисциплін. 1-4 класи / Упоряд. Іванова Г.Ж. – Х.:Вид. група «Основа», 2010. – 208с.
20. Ідея університету: сучасний дискурс: монографія / Л. В. Губерський та ін. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Київ. ун-т, 2014. 367 с.
21. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія / за заг. ред. Ф. Г. Вашука. Ужгород, 2011. 560 с.
22. Логачевська С.П. Дійти до кожного учня / С. Логачевська; за ред. О.Я.Савченко. – К.: Радянська школа, 1990. – 158с.
23. Коба Л. Різноманітні домашні завдання з української мови для 3 класу / Коба Л. – К.: Початкова школа, 2008, №1. – 64с.
24. Коваль Г. Звукобуквений аналіз на уроках української мови у початкових класах / [Навч.-метод. посіб.] Коваль Г. – Тернопіль: підручники і посібники, 2007. – 80с.

25. Казанський Г., Назарова Т.С. Дидактика / Казанський Н.Г., Назарова Т.С. – М.: Просвещение, 1961. – 240 с.
26. Каган М. С. Философская теория ценности. СПб., 1997. 205 с.
27. Каган М. С. Системный подход и гуманитарное знание. Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1991. 384 с.
28. Коменський А.Я. Велика дидактика / Избр. Пед.. соч.: В 2-х т. – М.: Педагогика. 1982. – Т.1. – 364с.
29. Кочерга О. Особливості психофізіологічного розвитку молодших школярів / Кочерга О.-К.:Початкова школа, 2009, №3.- 64с.
30. Кочерга О. Психофізіологічні основи дій молодших школярів / Кочерга О. – К.:Початкова школа, 2006, №8. – 64с.
31. Кочерга О. Психофізіологічні особливості сприймання навчальної інформації / Кочерга О. - К.: Початкова школа, 2005, №11. – 64с.
32. Кочерга О. Хлопчики: які вони? / Кочерга О. – К.:Початкова школа, 2009, №6. – 64с.
33. Куницька Л. Тестові завдання з читання до підручника О.Я.Савченко «Читанка» (2клас, II частина)» / Куницька Л. // Початкова школа. - 2011. - №4,5. – 64с.
34. Кулик О. Становлення новітньої вітчизняної філософії освіти: євроінтеграційний контекст. Вища школа. 2016. № 2. С. 48–56.
35. Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій : моногр / Л. С. Горбуновата ін. Київ : ІВО НАПН України, 2018. 226 с.
36. Курдюмов С. П., Маленецький Г. Т. Синергетика – теорія образования: идеи, методы, перспективы. Москва : Знамя, 1993. 64 с.
37. Лазаренко Н. І. Створення й організація діяльності проблемних дослідницьких лабораторій : метод. рек. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2018. 81 с.
38. Лазаренко Н. І. Суперечності, проблеми і парадокси в системі сучасної педагогічної освіти. Сучасні інформаційні технології та інноваційні

- методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2019. Вип. 53. С. 5–9.
39. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід’ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога. Наукові записки ВДПУ. Серія : Філологія (мовознавство) : зб. наук. пр. Вінниця, 2016. Вип. 23. С. 36–45
40. Лазаренко Н. И. Анализ методологических подходов к процессу формирования профессиональной компетентности будущих учителей начальной школы. Подготовка учителя начальных классов : проблемы и перспективы : матер. IV Междунар. науч.-практ. конф. Минск : БГПУ, 2017. С. 81–83.
41. Лазаренко Н. И. Модернизация подготовки будущих специалистов дошкольного и начального образования в соответствии с потребностями инклюзивного общества. Дошкольное образование : опыт, проблемы, перспективы : сб. матер. Барановичи : БарГУ, 2017. С. 255–256.
42. Лазаренко Н. И. Особенности развития форм организации учебного процесса по изучению украинского языка: исторический аспект. Дошкольное образование: опыт, проблемы, перспективы: сб. материалов. Барановичи: БарГУ, 2016. С. 106–108.
43. Матвієнко О. В. Європейська інтеграція і стратегія розбудови освітніх систем. Наук. вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. Вип. 7. К., 2003. С. 126–131.
44. Матвієнко О. В. Освітні системи країн ЄС: реформи й інтеграційний контекст. Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції : Теоретичні та методичні засади розвитку. К. Суми, 2004. С. 66–67.
45. Матвієнко О. В. Проблеми управління освітою: європейський контекст (1984-1994 рр.). Педагогіка і психологія професійної освіти. 2002. № 6. С. 403–408.
46. Матвієнко О. В. Стратегії освітніх реформ у країнах ЄС: тенденції та проблеми. Наук. вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. Вип. 6. К., 2002. С.

510–512.

47. Орловська С. Перевантаження учнів: причини виникнення та шляхи запобігання / С. Орловська // Початкова школа. – 2007. - №3. – С. 12-13.
48. Пидкасистый И. Самостоятельная деятельность учащихся в обучении [посіб.] / И. Пидкасистый, В.М. Коротяев. - М.: Педагогика, 1974. – 164с.
49. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1 – 4 класи. – К.: Початкова школа, 2006. – 432 с.
- 50.
51. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи [посіб.] / О.Я. Савченко - К.: Абрис, 1997. – 416с.
52. Савченко О.Я. Організація роботи учнів з підручником // Навчальна і виховна робота учнів 2 класу: [методичний посібник] / Упоряд. О.Я. Савченко. – К.: - Початкова школа, 2003. – С. 109 -124.
53. Савченко О.Я. Читанка 1 частина: [Підручник для 2 класу] / О.Я. Савченко. - К.: Освіта, 2002. – Ч I. - 126с.
54. Сластенин В. А. Методологическая культура учителя. Москва: Магистр-Пресс, 2000. 234 с.
55. Сластенин В. А., Подымова Л. С. Педагогика: инновационная деятельность. Москва: ИЧП «Издательство Магистр», 1997. 308 с.
56. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1985. 966 с.
57. Словник української мови: в 11 т. ; за ред. І. К. Білодіда. Т. 10. Київ: Наукова думка, 1970–1980. 487 с.
58. Словник-довідник з професійної педагогіки / [ред.-упоряд. А. В. Семенова]. Одеса: Пальміра, 2006. 272 с
59. Трубачова С. Організація самостійної роботи учнів у процесі засвоєння нових знань // Педагогіка і психологія. – 1996. - №4. – С. 79 – 95.
60. Федоренко І.Т. Формування самостійності учнів у навчально-виховній роботі школи. – К.: Радянська школа, 1963. – 151с.

61. Хакунова Ф.Л. Особенности организации самостоятельной работы обучаемых // Начальная школа. – 2003. - №1. – С. 70 – 75.
62. Хорошковська О. Тест як основа розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності на уроках української мови / Хорошковська О., Петрук О. // Початкова школа. - 2011. - №9 . - С. 64.
63. Чуб Н.В. Довідник для батьків дошкільників. Психологія дитини від А до Я [посіб.] / Чуб Н.В. - Х.: Веста, 2007. - 160с.
64. Шаповалова Л.І. Тестові завдання з української мови для учнів початкових класів. [Текст]: для учнів початкових класів, 2 клас / Шаповалова Л.І., Скубко О.І. – Донецьк: Третє тисячоліття, 2003. - 16с.